

FLORISTISCHE AANTEKENINGEN XXVI

DOOR

P. JANSEN en W. H. WACHTER.

Molinia coerulea Moench.

Sinds wij in Ned. Kruidk. Archief 1912, p. 79 (Flor. Aant. V) een overzicht gaven van de door ons waargenomen vormen, publiceerde Dr. A. DE WEVER in Lijst III p. 17 eenige door hem in Z. Limburg gevonden vormen, waaronder als nieuw een fm. *glomerata* van Brunssum met kluwenvormige 3 cm breede korte pluim. J. L. v. SOEST in Ned. Kruidk. Archief 1928, p. 17 geeft vindplaatsen en vormen, doch spreekt het vermoeden uit dat vele der door hem vermelde variëteiten slechts standplaatsvormen zijn; hij beveelt deze soort tot een nauwgezet onderzoek bij de floristen aan. Niettegenstaande wij reeds vele jaren in den bloeitijd weken lang op deze soort gelet hebben, is het ons niet mogelijk geweest, een eenigszins de natuur benaderende „indeeling” te geven. Dit heeft voornamelijk tot oorzaak, dat de meest opvallende verschillen in hoofdzaak den pluimbouw betreffen, die zoo variabel is, dat het ons gelukte op 1 m² tien verschillende „vormen” te verzamelen. In hoeverre dit nu met de standplaats in verband staat, is ons onmogelijk gebleken uit te vinden; vgl. JEFFERIES in New Phytologist XV en in Journ. of Ecology III. 2. 1926. Naar buitenlandsche exsiccaten te oordeelen, heerscht daar ook groote verwarring in het onderscheiden en in de nomenclatuur der „vormen”. Hetgeen hier volgt is dus uit den aard der zaak slechts een opsomming der door ons gevonden vormen, in een *kunstmatige* rangschikking. Allerlei overgangsvormen verbinden de hier onderscheiden typen.

LINNAEUS gaf van deze variabele soort slechts een korte beschrijving: „foliis planis, panicula coarctata, floribus pedunculatis, muticis, convoluto-subulatis.” J. E. SMITH daarentegen geeft in Flor. Brit. 1804 p. 93 een uitvoerige diagnose: „folia rigidula, acuminata, vix scabra; stipula epilis aliquot brevissimis. Panicula erecta, violacea..... Pedunculi angulis scabri. Flores erecti glabri..... glumis..... purpureus. Variat panicula pallida, in nemorosis Lightf. Herb.” Alle verdere afwijkingen dateeren uit latere jaren. Wij rangschikken ze als volgt:

A. VULGARIS J. EN W. Kroonkafjes meest niet langer dan 4 mm, langwerpig eirond, stompachtig.

1. Vormen met losse pluim, die meest niet langer is dan 15 cm.

a. *genuina* A. et G.

Losse pluim met rijkbloemige takken; bladen 3—6 mm breed, meest aan de punt samenrollend; aartjes meest paars of met groene, paarsgerande kafjes; stengel tot $\pm$ 1 m. Algemeen op zandige gronden.

De fm. *viridiflora* LEJ. is een schaduwvorm met licht-groene tot geelgroene aartjes en lange slappe bladen. Een enkele maal vertoonen dan de meeldraden geen paarse maar geelachtige helmknoppen. Zij komt bij alle „variëteiten” voor en kan dus inderdaad als een standplaatsvorm worden aangezien.

De scheeden zijn meestal kaal of iets behaard. Een enkele maal vonden wij te Loenen eenige planten langs den spoor-dijk, die sterk behaarde scheeden vertoonden (fm. *villosa* J. en W.). Vooral op den rug en langs de randen is de beharing sterk en loopt naar beneden langs de scheeden af.

De fm. *angustifolia* J. en W. met smalle, opgerolde bladen is (misschien) een duinvorm. Wij vonden ze alleen in de duinen bij Wassenaar en Schiermonnikoog.

b. *mollis* HARZ.

„Diese Varietät weicht von der Normalform auffallend

ab durch die *Weichheit*, die relatieve *Breite* und die sehr ins Auge fallende *graugrüne* Färbung der Blätter."

Eenige jaren achtereen vonden wij deze opvallende variëteit te Nunspeet, achter de Bunte en te Loenen (G.). De buitengewoon breede, (meer dan 1 cm) grauwe, aan de onderzijde zelfs grijze bladen, blijven na het drogen nog zacht. De pluim is ± 15 cm lang, min of meer saamgetrokken met zeer donkere aartjes. De onderste stengelknoopen zijn sterker verdikt dan gewoonlijk het geval is.

2. Vormen met saamgetrokken pluim.

c. *phalaroides* J. en W.

Plant robust, stengels tot meer dan $1\frac{1}{2}$ m hoog, van onder 1 cm dik; pluim tot 2 dm lang, in het bovendeel dicht, aarvormig; de onderste pluimkransen tot 1 gereduceerd, die meestal $\frac{1}{2}$ —1 cm kaal is en daarna in zeer groot aantal de kortgesteelde of zittende aartjes draagt. Daardoor gelijkt de pluim zeer sterk (uitgezonderd de kleur) op die van *Phalaris arundinacea*.

Wij vonden deze decoratieve plant slechts 1 maal, in een dichten pol, te Nunspeet tusschen gekapt kreupelhout op moerassigen grond (herb. J. en W. 25398—401).

d. *robusta* PRAHL.

Plant robust, stengels tot 1 m hoog, pluim tot $1\frac{1}{2}$ dm lang, dicht in één gedrongen, elke krans met vele korte takken, met de talrijke opeengedrongen aartjes dicht bezet.

Typisch zagen wij dezen vorm niet veel: o.a. Nunspeet, Helvoirt (Exc. N. B. V.), Wissel (herb. KLOOS).

Verwant hiermede schijnt ons de in LINDMAN Svensk Fanerogamflora vermelde var. *major* (ROTH) HACKEL, doch deze moet volgens de beschrijving éénbloemige aartjes bezitten. Er valt nog op te letten aan levend materiaal (in 't herb. valt deze soort zeer gemakkelijk uit).

e. *subspicata* FIGERT.

De pluim neemt den vorm aan van een onderbroken aar; de kransen bestaan uit armbloemige korte takken, die

meest korter zijn dan de internodiën, zoodat openingen ontstaan.

Het meest komt deze pluimvorm voor bij vrij lage exemplaren, Nunspeet 1917, 1918, doch ook hier treden veel tusschenvormen op. Naar de beschrijving te oordeelen behoort hier ook thuis de hierboven vermelde fm. *glomerata* DE WEVER. Wij hebben het exemplaar echter niet gezien.

f. *brachyclada* J. en W.

Deze in uiterlijk van normale planten sterk afwijkende exemplaren zijn $\pm$ 1 m hoog met een „pluim” van bijna $\frac{1}{2}$ m. De kransen bestaan uit een klein aantal zeer korte takjes ($1-1\frac{1}{2}$ cm), die weinig aartjes dragen, terwijl de pluiminternodiën hier tot 1 dm lang zijn.

Wij vonden ze o.a. zeer fraai op de Excursie der N. B. V. in 1917 tusschen Meppel en Steenwijk (15263 herb. J. en W.), terwijl ze ook in het Margaretabosch te Nunspeet groeit.

g. *capillaris* ROSTRUP.

Pluim sterk samengetrokken met vrij lange haarfijne takken en armbloemige aartjes; bladen meest smal. Zoo o.a. te Arnhem en te Epen en verspreid op de Veluwe. Schijnt zich vooral veel te ontwikkelen in warme droge zomers (1911, 1929).

h. *depauperata* LINDB.

Lage plantjes (niet veel meer dan 1 dm hoog); pluim tot een korte armbloemige tros gereduceerd.

Dit is meestal een „standplaatsvorm”, doch hier en daar, speciaal op droge heidevelden en langs zandwegen, vormt ze typische vegetaties (Nunspeet, Loenen, Havelte). De in A. en G. Synopsis II, p. 337 vermelde uitloopers hebben wij nooit gezien.

3. Hooge vormen met groote wijdvertakte pluimen.

i. *arundinacea* (SCHRANK) A. en G.

Plant tot $1\frac{1}{2}$ m hoog met dikwijls 2—3 dm lange pluim. De kransen bestaan uit vele takken, die ongelijk

van lengte zijn en waarvan de langste (± 1 dm) schuin omhoog of loodrecht afstaan.

Algemeen op vochtige plaatsen, langs slooten en kanalen of in vochtig bosch.

k. *nemorosa* J. en W.

Pluim tot $\frac{1}{2}$ m lang, slap overhangend, evenals de decimeters lange dunne takken; aartjes verspreid, armbloemig.

Wij vonden dergelijke sterk afwijkende exemplaren in de schaduw van een heg te Nunspeet (15260—61 Herb. J. en W.) en veel tusschen het riet te Snorrenhoef (35198—99 Herb. J. en W.).

l. *multiflora* J. en W.

Pluimbouw als bij *arundinacea*, maar aartjes 5—7-bloemig. De kafjes zijn niet langer dan 3 mm en duidelijk stomp.

Wij vonden ze o.a. te Beek bij Nijmegen en te Loenen (G.), doch nooit veel bijeen.

B. *LITORALIS* (HOST.) A. et G. Kroonkafjes tot 6 mm lang, langzaam in een scherpe punt versmald.

Volgens ASCHERSON en GRAEBNER moet de plant zeer groot en krachtig zijn, uitloopervormend met breede bladeren en met een groote, stijve pluim met rechtop-afstaande zijtakken en donkere aartjes.

Planten, die geheel aan deze beschrijving beantwoorden, zagen wij uit ons land nog niet. Slechts overgangsvormen met groote kroonkafjes. Wel viel het ons meermalen op, dat de kroonkafjes juist bij planten met armbloemige aartjes langer zijn, dan bij die met 3—5-bloemige aartjes. Wat wij uit Duitschland, Oostenrijk en Lettland onder den naam *litoralis* ontvingen, voldeed al evenmin aan bovengenoemde beschrijving. Met aandrang vragen wij dan ook op dit „ras” te letten.

Wij komen dus tot het volgende overzicht:

A. *vulgaris* J. en W.

1a. *genuina* A et G.

- fm. *viridiflora* LEJ.
- fm. *angustifolia* J. en W.
- fm. *villosa* J. en W.
- 1b. *mollis* HARZ.
- 2c. *phalaroides* J. en W.
- 2d. *robusta* PRAHL. (major HACKEL?)
- 2e. *subspicata* FIGERT.
- fm. *glomerata* DE WEVER.
- 2f. *brachyclada* J. en W.
- 2g. *capillaris* ROSTRUP.
- 2h. *depauperata* LINDB.
- 3i. *arundinacea* A. et G.
- 3k. *nemorosa* J. en W.
- 3l. *multiflora* J. en W.
- B. *litoralis* (HOST) A. et G.

Monstruositeiten komen weinig voor. Een enkele maal vonden wij de m. *vivipara* (Nunspeet). Is de hoofdpluim beschadigd, dan ontwikkelt zich uit de onderste scheede dikwijls een slappe aarvormige pluim (zooals bij de *Carices* de *lusus basigyna* gevormd wordt).

Planten met bonte bladen zagen wij alleen in tuinen (Gooilust).